

LJUDMILLA PETRUSEVSZKAJA

Akár az angyal

Mintha csak gúnyból tették volna, Angelínának nevezték el. Nagyon szerették egymást, ehhez kétség sem férhet, a lányukat pedig angyalkának szólították. Mégis, a lányuk nyilván túl későn született, az anya közelített a negyvenhez, az apa meg már túl is volt rajta, alapjában véve ez két kémikus késői házassága volt: két magányos, nem fiatal és nem is szép emberé, két hétköznapi agrokémikusé, akik a gyapot kártevői elleni küzdelemmel töltötték idejüket, s akik egy Ashabad környéki expedíció alkalmával találtak egymásra, majd rá kilenc hónappal megjött az ő angyalkájuk, akit imádozt és kényeztetett a már nem fiatal apa egész famíliája: elaggott édesanyja, öt férjezett nővére, de még azok családja is.

Ahogy jött az ünnep, a húsznál is több családtag (az öregebbek lassanként meghaltak, a fiatalabbak meg felnőttek) minden hónapban összegyűlt és újra összegyűlt a születésnapokon, ahogy jött az ünnep, és a kis Angelina a rokonok térdén lovagolt, a vállukon trónolt és mindig kapott ajándékot, akárkinek volt is születésnapja, s ehhez alaposan hozzászólt, minden alkalommal a magáét és már megint a magáét várva: tizenöt éves korára nemhogy lecsillapodott volna, most már nyíltan követelte a maga jussát az élet ünnepén: hát az én ajándékom? Hát nekem?

Ezt üvöltözte az udvaron is, ahová leengedték, hogy járjon egyet, hát nekem? Válaszképp egyszer-kétszer jól kupán csapták, de Angelinát nem lehetett csak úgy leállítani, ő is fagyaltot akart, kispisztolyt mint azé a háromévesé: csórét egy ormótlan madárfióka módjára szélesre távta nem apját vagy anyját, hanem a többi gyereket szekálta, meg azok szüleit, akik saját csemetéjüket hol ezzel, hol meg azzal kínálgatva kényeztették, vagy az udvarra új kerék-párt vittek le, Angelina pedig máris ott koslatott és követelőzött, hát nekem?

Valahogy nem fért szerencsétlen bugyuta fejecskéjébe, hogy nem osztatik szét minden a szomjúhozók között, hogy nem létezik az egyenlően elosztott közös, amiről minden idők gondolkodói ábrándoztak, s hogy mindenki csakis önmagára számíthat, nincs egyenlőség, nincs testvériség, nem lehet csak úgy odamenni, hogy elmard és felfald, amit meglátsz, nem ronthat be akárhová, hogy elterülj az ágyon, nem maradhatsz ott, ahol csak akarsz, hogy másnap is téged uraltassanak, meg tányérokkal rohangáljanak körülötted, és egymást túllicitálva tömjenek és dicsérjenek, hogy a díszhelyre ültessenek, a végén pedig bugyuta kis fejecskédet simogatva játékot nyomjanak a kezédbe.

Angelina gyerekkorában mégis minden így történt, hogy aztán felnőtt korában is így maradjon, de már csak a rokonok körében.

Bármennyire is szeretett volna Angelina tetszeni az embereknek, mondjuk az utcán, hosszú éveken át akármilyen ártatlanul vetette is magát bárkire, aki pirogot vagy fagyaltot, cukrot, esetleg peracet vagy narancsot evett, madárfióka módjára bárhogy is tátogatta csórét – végeredményben semmit nem ért vele.

Mégis, minden reggel újra és újra megfélemezett erről, összeszedte magát a tükör előtt és egy jókora masnit köttetett a búbjára, leengedte vékonyszálú haját, ami ritka volt és ku-

szálat mint a párnahuzatból meredező tollpíhék (nem bírta elviselni a fésűt), aztán pedig, megingt csak minden reggel, alaposan kifestette magát, a száját vörösre, a szemét kékre, a szemöldökét meg feketére: erre a célra külön sminkes doboza volt, amit valamelyik rokon adott még neki, látva, milyen lelkesen veti magát a rúzsra, s keni a száját meg az arcát, hogy fülig olyan tőle, s mennyire sír, amikor elrakják előle, miközben minden másra terelik a figyelmét, na gyere, már megy a rajzfilm, na nézd, mit kap Angelina, meg effélék.

Angelina mindennel cicomázta magát, amivel csak bírta, nyakláncok, klipszek, szalagok, kövér ujjaira húzott gyűrűk, karperecek, vagy akár olcsó brossok – csak a ruháit nem váltotta, azt hordta, ami épp rajta volt, nyüstölte, de nem vetette le, s csak a régi, koszlott cipőket szerette, az újakat nem tűrte a lábán, még felpróbálni se volt hajlandó: anyjának kellett kitaposnia mindet öreg, beteg lábaival.

És minden egyes alkalommal újra azt remélve, ezúttal majd tetszeni fog a világnak, már kora reggel óta izgatottan kapkodott, készülődött, s anyját akármilyen időben elcibálta kirándulni, fagyban és hőségben, esőben és napsütésben, viharban és ködben, ráadásul gyalog: Angelina nem tudta elviselni a metró föld alatti bezártságát, ott mindig elkámpicsorodott és ingerült lett, s vagy kétszer ököllet rontott azokra, akik nem úgy néztek rá.

Az anyja ezért elvonszolta minden egyes járműtől, s mert a buszon meg a villamoson is mindenki Angelinát bámulta, aki mindezt egyből észrevette, és kész volt visszaválaszolni az őt ért sérelemre, jellegzetes pillantásokat lövellve sokdioptriás szemüvege mögül.

Harmincéves korára a lehető legerősebb szemüveget hordta, vastagot, mint a szódásüveg, elülső nyolc fogát pedig elvesztette, mert fogorvoshoz se lehetett elrúgósítani, noha fogai gyengék és rosszak voltak már gyerekkorától kezdve.

Kékkel és vörössel alaposan kipingált arcával, szüntelen tátogó foghíjas szája szegletéből meredező agyaraival mély benyomást gyakorolt mindenkire – csak a rokonok látták benne a szerencsétlen kislányt, leginkább az idősebb rokonok, akik még jól emlékeztek Angelina minden szenvedésére, de apja és anyja kálváriájára is, s emlékeztek az aprócska angyal háttartalan igazságérzetére, amint azon igyekezett, hogy mindenkinek szétossza a süteményt – régen, amikor még oktalan csöppség volt, pufók, gyenge és mulatságos.

Akkoriban mindannyian szerették és úgy tettek, mintha minden a legnagyobb rendben lenne, s majd összetörték magukat igyekezetükben, hogy ne tegyenek különbséget saját normális gyerekeik, meg a szájalmas kis szerencsétlencsomag között, aki soha nem tanult meg még számolni se, és azt gondolta, a 0,5 az 50, s hangosan óbégatott, hogyan férhet el egy kicsi dobozban 50 liter tej, mire vigasztalni kezdték, elmagyarították neki, miközben mérhetetlenül tapintatosak és jóságosak voltak, de ezek a rokonok.

Az idegenek válasza se méltatták, a vele egykorúak pedig krokodilnak gúnyolták, és rögtön kupán csapták, mindenféle magyarázat nélkül, így hát nem csoda, hogy a metróban Angelina is egyből ököllet esett mások fejének, jól emlékezve a gyerekkori leckékre.

Harmincéves korára erőteljes, testes és erőszakos nő lett belőle, aki szülei minden egyes ellenvetésére kapásból pofonokkal válaszolt, ezért az anyja arra kényszerült, hogy hetvenéves kora ellenére már reggel hétkor talpon legyen, s dagadt, beteg lábaival nekivágjon a több órás gyaloglásnak, elment a lányával hazulról, hogy az ne verhesse meg hetvenéves apját csak úgy, miközben ráüvölt: „Ki az ágyból, elég a nyafogásból!” (Ezt mondták neki is még gyerekkorában.) Az apja kórház után, infarktussal feküdt.

Pénz kevés volt a családban, két vegyész nyugdíja, Angelina pedig hol ezt, hol azt akart vetetni magának, órákon át a pult fölé hajolva szinte felfalta szemével az olcsó bővlikat, de a briliánsokat is, veszett tekintettel az eladónőt vizslatva, saját nyálában fuldokolva ordította „Anyuuu! Na, anyu-u! Vedd meeeg, na-a!”

Anyja megalázottan szaladt onnan, Angelina pedig utána iramodott, hatalmas alakjával fölé tornyosult és visszavonszolta, előle nem volt menekvés, még jó, hogy anyja magával cipelt egy nagy szatyor kenyeret, és Angelinának újra és újra cukros zacskóba mártott kenyérdarabokat adott, azzal tömve be mohó torkát, akár a fecske a fiókájáét.

Este, mikor már minden üzlet bezárt, hazamentek, megint csak gyalog, ahol Angelina kézzel habzsolta a hideg kását, amit az apja főzött, majd úgy ahogy volt, lefeküdt aludni, sokszor nagykabátban. Anyja kívárta a pillanatot és levette Angelina cipőjét, betakarta a szerencsétlent, neki magának pedig gyakran szintén nem maradt elég ereje levetkőzni, megesett, hogy az asztalnál ülve, égő lámpák mellett merült álomba, könnyben úszó szemekkel, s ilyenkor nagyon emlékeztetett a lányára: fogatlan volt, majdnem kopasz, de edzett, akár az acél.

A családban minden ennek az örökös hajszának rendelődött alá, a szülők mégsem adták Angelinát kórházba, a bolondokházába, nem akarták örökre még inkább megnyomorítani, nem akarták halálra rémiszteni a kulcsra zárt ajtók és a rácsok irtózatával, amit Angelina nem bírt volna elviselni, mint ahogy a legtöbb állat sem tűri a bezártságot.

A szülők lelkük mélyén nyilván azt gondolták, ő se rosszabb semmivel másoknál, csak beteg, a betegeket pedig nem lehet elítélni. És a szülők egyre ritkábban jártak vendégségbe, rettegve az idegen tekintetektől, meg az őket körülvevő igazságtalan világtól, ami kigúnyolja a legszerencsétlenebbet, az ütődött nyomorékot, pedig ő is Isten teremtménye, neki is megvan minden joga, hogy itt éljen ezen a földön.

Angelina pedig kérlelhetetlenül vonzolja anyját az emberek közé a boltokba, be a tömeg közepébe, mintha csak azt remélné, hogy rögtön ölbe kapják és kézről kézre adják mint egy imádott kisgyereket, kínálgatni kezdi, ajándékokkal halmozzák el, s nem meresztek többé a szemüket kövér és bárgyú, kiálló agyarakkal csúfított képét látva, hisz ott legbelül ő még mindig ugyanaz a vaksi kislány maradt.

A bajt csak tetőzte, hogy Angelina a hosszú gyaloglások ellenére is keveset aludt, az anyja pedig még kevesebbet. Éjjel-nappal egy és ugyanaz a kérdés gyötörte – miért pont ő? Férjével együtt csöndes, szerető emberek voltak világ életükben, szeretők és gondoskodók a nagybácsik-nagynénik is, meg Angelina unokatestvérei, de még azok gyerekei is, mindannyian hozzászórtak az állandó vendég rémisztő ábrázatához, a polcokat fürkésző sóvár tekintetéhez, folyton mocskos kezéhez, amivel az ennivaló után kapott, és hozzászórtak szemüvege alól kifestett arcára csorgó sűrű könnyeihez is.

Aztán, amikor vendégségbe mentek, Angelina szinte egyből az utcára ráncigálta anyját, hogy az jóformán enni se érkezett, ha pedig valahogy rábeszélyték, maradjon még egy kicsit, csak nyűglődött, kiment és az előszobafogason lógó holmikba fúrta arcát, szeméről, orráról és szájáról mások kabátjára kente a festéket, így hát végül mégiscsak sikerült rákényszerítenie anyját az indulásra, aki emiatt még egy kis időt sem tölthetett a melegben és nyugalomban, a normális, jóra való emberek: saját családjá társaságában. Angelina ilyenkor alig hallhatóan azt dünnyögte, hogy már megint fáj a feje, és jó lenne valakinek odasózni, az anyja pedig lement vele az utcára, s tűrte a bögő Angelina ökölcspásait, amit nem tudni, miért kapott, meglehet azért, mert Angelina kitalálta, hogy anyja őt piheni ki azok körében, akiket valóban

szeret: könnyei az igazságtalanság, a bizalmatlanság miatt hullottak, a szeretet és a jóság igaztalan elosztása miatt – mindenkinek mindent, nekem meg megint semmit.

Persze az is lehet, Angelina megértette, hogy anyja jámbor lelke legmélyén abban reménykedik, egyszer majd megpihenhet, őt valamelyik rokon kezei közé taszítva, gondoskodik róla és etesse az: a rokonok azonban csak egy meghatározott óráig kényeztették és etették, aztán vége, gyerünk haza, és ezt szintúgy érezte Angelina beteg lelke, a meghatározott ideig tartó általános kvázi-szeretnek ezt a hazugságát – az utcán legalább senki se hazudott neki, mindenki nyíltan megbámulta és az arcába nevetett, ez legalább őszinte dolog volt, Angelinának pedig nem kellett tettetnie magát, ami valamiféle szabadságot adott neki, és láthatóan úgy igyekezett az utcára, mint egy színházba, ahol szívvel-lélekkel játszhatta a város rémének szerepét.

Az egész emberi nem ellenében halad, függetlenül és szabadon, vadul és lélekben szegényen, mint akiről mondvá vagyon, övök a mennyek országa, de hogy hol – valahol messze, valahol ott, ahogy az a bugyuta kis dal mondja, egyelőre pedig életét egy őrangyal vigyázza, az anyja, a vekniből hatalmas darabokat törve neki, Angelina meg csak követelőzik – adjál, adjál, adjál, ő pedig töri magát, nehogy bántsák, nehogy megöljék angyal-lányát, s hogy az se ölje meg ágyban fekvő angyal-apját, hisz mindannyian ártatlanok vagyunk, gondolja az anya, és én így fogok futkosni vele, amíg csak ki nem múlok, de majd a sok mozgás a friss levegőn, gondolja az anya-angyal, az én galambom kilencvenhárom évig is élél.

Abban reménykedik – nevetséges kimondani –, hogy egyszer majd mindannyian együtt halnak meg.

SARNYAI CSABA fordítása